

TYSK SKATTEREFORM

Av FISCUS

I DEN UR många synpunkter intressanta nyliberala samhällsekonomi som åren efter kriget med Ludwig Erhard som primus motor byggts i Västtyskland har skattepolitiken hittills spelat en mindre framträdande roll än exempelvis pris-, handels- och penningpolitiken, de faktorer som i trängre mening regleras Erhards favoritbegrepp marknads-hushållningen. Visserligen nyttjades redan tidigt vissa skattetekniska konstgrepp för att stimulera till ökade arbetsinsatser — t. ex. skattefrihet för vissa övertidsinkomster — ökat sparande och ökad export, liksom att efterhand vissa schablonmässiga skattesänkningar skett — bl. a. den s. k. »lilla skattereformen» 1953. Den »stora» skattereform, varigenom skattepolitiken på ett följdriktigt sätt skulle fogas in i den nya samhällsekonomiska byggnaden, har emellertid av olika skäl låtit vänta på sig, samtidigt som den varit föremål för en utomordentligt livlig debatt.

Kraven på en reform av hela beskattningsstrukturen, som särskilt starkt drivits från näringslivets sida, kulminerade under 1956 och 1957, då de raketartat stigande statsinkomsterna medförde väldiga

statliga kassaöverskott. Denna anhopning av likvida medel i finansministerns hand — i finanspressjargongen kallad »Juliusturm» — vilken ju i realiteten innebar ett onödigt stort offentligt sparande, ansågs motivera en rejäl skattesänkning, för att nu nyttja det svenska högerpartiets skatteslogan från samma period. Erhard ansåg för egen del att tiden var kommen för denna skattereform. Finansministern Schäffer hävdade emellertid att allt var gott och väl — och vilken finansminister i det läget skulle inte göra detsamma. Denna skiljaktighet i uppfattning var en del av bakgrunden till den delvis förbittrade motsättningen mellan Erhard och Schäffer. När vid regeringsombildningen efter valet i våras Schäffer flyttade över till justitieministeriet och Erhard på finansministerposten fick en man efter sitt sinne, Franz Etzel, togs detta allmänt som en signal att den omdebatterade skattereformen icke skulle låta vänta på sig alltför länge. En indikation härom gavs också i den nya regeringens programförklaring.

Parallellt med skattedebatten har löpt en diskussion rörande frågan på vilka vägar man skall lyckas

blåsa liv i den stagnerade tyska kapitalmarknaden. Det har beräknats, att icke mer än en knapp fjärdedel av kapitalbildningen i Tyskland skett genom individuellt privat sparande. De återstående tre fjärdedelarna motsvaras av offentligt sparande samt företagens självfinansiering. Erhards och den nyliberala teoriens kritik riktar sig intressant nog icke blott mot det offentliga sparandets omfattning utan även mot företagens självfinansiering. En analys av ett stort antal tyska aktiebolags balansräkningar utförd under 1957 visade, att 71 % av företagens totala kapitalbehov täcktes inom företagen själva och blott de återstående 29 % hämtades från kapitalmarknaden. De i företagen kvarhållna vinsterna beräknas f. n. uppgå till i runt tal tre gånger de utdelade.

Kritikerna framhålla nu, att en självfinansiering alltid är en kapitalanskaffning via varupriserna och härigenom i princip felaktig ur samhällsekonomisk synpunkt, varmed icke sagts att den icke skulle vara företagsekonomiskt riktig. Den som tillmäter den fria konkurrensen en avgörande funktion i det ekonomiska livet får icke undanta kapitalmarknaden från denna konkurrensprincip. Genom självfinansieringen undandras medel från den fria kapitalmarknaden, och samtidigt avskärmas företaget egna investeringar från den enda samhällsekonomiskt rättvisande angelägenhetsprövningen, nämligen den fria

kapitalmarknadens egen värdering av ifrågavarande investering mot alla andra konkurrerande kapitalbehov. Ett samhällsekonomiskt system, som vill bygga på marknads-hushållningen, kan därför icke tillåta ett skattesystem, som exempelvis via avskrivningsreglerna gynnar företagens självfinansiering på bekostnad av konsumenter, skattebetalare och småindustri. Företagen bära i största möjliga utsträckning uppvisa och utdela sina vinster, varigenom ökat utbud uppstår på den fria kapitalmarknaden. Emission av aktier bör vara ett normalt sätt för ett företag att finansiera sina investeringar; en spridning av aktieägandet till vidast möjliga kretsar bör eftersträvas. De breda befolkningslagrens sparande bör vara den grund på vilken den nya, funktionsdugliga kapitalmarknaden bör byggas.

Kapitalmarknadsaspekten präglar nästan varje detalj i det skattereformförslag som förbundsregeringen i dagarna framlagt. De nya skatteskalorna och förslagen vad gäller inkomstskatten i övrigt ha getts en avvägning, som beräknats ge största sparstimulerande effekt och ha kompletterats med ett förslag om direkt premiering av nysparandet; ifråga om företagsbeskattningen gynnas vinstutdelningar och minskas de skattemässiga fördelarna av en vinstnedplöjning. Det kan ha sitt intresse att närmare studera hur dessa principer tillämpats i praktiken.

Under den tid detta skatteförslag värt fram har nu det märkliga inträffat, att det väldiga statliga inkomstöverskott, som tycktes ge ett så betryggande utrymme för en skattesänkning, i stor utsträckning smält undan. Förbundsstatens kassareserver — »der Juliusturm» — ha från sitt toppläge för något år sedan redan minskat till hälften, samtidigt som de tidigare så friskt flödande skatteköllorna genom överkonjunkturens brytande börjat att sina. Starkt ökande social- och försvarskostnader komma under den närmaste tiden att ställa nya, kännbara anspråk på statskassan. Följden har blivit, att föga återstår att utdela till skattebetalarna. Icke desto mindre rör det sig här om en stor skattereform, där man tänkt om från grunden.

I centrum för den del av reformkomplexet, som rör de fysiska personerna, står införandet av »splitting» vid taxeringen av äkta makar, dvs. den lösning av sambeskattningsproblemet, som tillämpas i USA och som i svensk sambeskattningsdebatt kallats »Ebon Anderssons linje». »Splitting» innebär som bekant, att mannens och hustruns inkomster vid taxeringen först sammanläggas, varefter skatten för var och en av kontrahenterna beräknas på hälften av detta sammanlagda inkomstbelopp. Principen kan tillämpas antingen bägge eller blott den ena av makarna har kontantinkomster och kan sägas innebära ett erkännande från statens sida av

makarnas lika andel i familjeinkomsten.

Splittingprincipens införande i Tyskland har den statsrättsligt intressanta bakgrunden, att den federala författningsdomstolen i ett uppmärksammat utslag förklarat den tidigare skattelagstiftningen, enligt vilken ingående av äktenskap medförde en skattehöjning, såsom författningsvidrig. Praktiskt kommer den givetvis att medföra en påtaglig minskning av progressiviteten för äkta makar och härigenom en stimulans för familjebildningen.

Även de nya skatteskalorna uppvisa emellertid många intressanta drag. Sålunda inträder progressiviteten i skalorna först vid en inkomst å 8.000 DM för ogifta och 16.000 DM för äkta makar. Under dessa nivåer utgår en proportionell skatt å 20 %. Den progressiva delen av skattekurvan har en måttlig stigning med maximum vid 53 %. Detta innebär, att marginalskattebegreppet saknar aktualitet för den alldeles övervägande delen av de tyska skattebetalarna; enligt preliminära beräkningar kommer 90 % av dessa blott att träffa av den proportionella tariffen. Den skärpning, som skulle kunna inträda i de lägsta inkomstklasserna med en proportionaltariff på 20 %, utjämnas genom en markerad höjning av grundavdragen. Man och hustru få sålunda i framtiden vardera dra av 1.680 DM i stället för hittills 900 DM. Barnavdraget för första barnet

höjes från 720 till 900 DM, för andra barnet från 1.440 till 1.680 DM och för övriga barn från 1.680 DM till 1.800 DM. För änkor och änklingar, som vid makens död uppnått 55 års ålder eller som har vård om barn, fortsättes splittningsförfarandet vid taxeringen, vilket givetvis medför en högst påtaglig skattelättnad för denna ekonomiskt känsliga grupp.

Splittingtariffens införande i förening med de höjda grundavdragen beräknas medföra, att ca tre miljoner inkomstagare bli helt skattefria; påtagliga förbättringar väntas inträda i synnerhet för äkta makar i medelklassinkomstlägena 10.000–80.000 DM. Relativt sett minst gynnade blir ogifta inkomstagare i vissa inkomstlägen — lagstiftarens hjärta har av allt att döma förhållit sig relativt opåverkat av den grupp, som i aktuell västerländsk samhällsdebatt kallats »de nyrika tonåringarna». I de fall en direkt försämring skett i löntagarnivåerna torde denna dock inte överstiga några tiotusent per år. Då den tyska skattelagstiftningen tidigare medgivit helt separat taxering för förvärvsarbete gifte kvinnor kan den nya splittingtariffen för dessa innebära en viss försämring, vilken för normala medelklassinkomster dock icke uppgår till något större belopp.

Det kan ha sitt intresse att studera hur de nya beskattningsreglerna ge utslag i källskattetablerna för en tysk skattebetalar-

grupp, låt oss säga gift inkomstagare utan barn.

Inkomstgrupp	Källskatteavdrag enligt		Skattesänkning	
	gällande tariff	ny tariff	i DM	i proc.
3 000	53	—	— 53	-100,0
4 000	184	128	— 56	-30,4
5 000	347	328	— 19	- 5,5
8 000	955	928	— 27	- 2,8
10 000	1 432	1 328	— 104	- 7,3
20 000	4 347	3 628	— 719	-16,5
30 000	7 920	6 594	-1 326	-16,7
40 000	12 010	9 850	-2 160	-18,0
50 000	16 197	13 468	-2 729	-16,8
60 000	20 469	17 378	-3 091	-15,1
70 000	24 888	21 434	-3 454	-13,9
80 000	29 431	25 678	-3 753	-12,8
100 000	38 831	34 440	-4 391	-11,3
500 000	265 315	242 378	-22 937	- 8,6
1 000 000	549 162	507 378	-41 784	- 7,6

Som jämförelse må citeras motsvarande tabell för ogifta.

Inkomstgrupp	Källskatteavdrag enligt		Skattesänkning/höjning	
	gällande tariff	ny tariff	i DM	i proc.
3 000	95	24	- 71	-74,7
4 000	239	224	- 15	- 6,3
5 000	410	424	+ 14	+ 3,4
6 000	602	624	+ 22	+ 3,7
7 000	812	824	+ 12	+ 1,5
8 000	1 035	1 024	- 11	- 1,1
10 000	1 520	1 476	- 42	- 2,6
20 000	4 478	4 520	+ 42	+ 0,9
30 000	8 074	8 211	+137	+ 1,7
40 000	12 183	12 328	+145	+ 1,2
50 000	16 365	16 680	+315	+ 1,9

Såsom förut nämnts syfta reformplanerna vad gäller *företagsbeskattningen* till att minska benägenheten att kvarhålla vinsterna obeskattade inom företagen. Detta har åstadkommit genom en sänkning av skattesatsen för utdelade vinster

från f. n. 30 % till 11 %. För att minska skattebortfallet har samtidigt tariffen för icke utdelade vinst-er ökats från 45 till 47 %. Specialskatten för Berlins återuppbyggnad kvarstår oförändrad. Parallellt härmed genomföres en viss åtstramning av de hittills mycket generösa avskrivningsreglerna.

Vad gäller direkt sparstimulerande åtgärder vid sidan av det egentliga skattesänkingsprogrammet må noteras, att bostadssparandet sedan åtskilliga år speciellt premierats av den västtyska finanslagstiftningen. Dessa premier avses nu skola utvidgas att gälla nysparande för alla ändamål. Sålunda skall en premie på 20 % av alla nysparade belopp, som bindas på minst fem år, omedelbart kontant utgå; premierna ha dock maximerats till 250 DM årligen för ensamstående och 500 DM för äkta makar. Det rör sig här uppenbarligen om ett försök att sprida sparandet till lägre och lägsta inkomstklasser. Det är i sammanhanget speciellt intressant, att även aktiesparande inbegripes i premiearrangemanget: man möter här ett nytt moment i regeringens medvetna försök att sprida aktieägandet till allt vidare samhällsskikt.

Även på andra punkter i skattesystemet ha smärre reformer före-

slagits i syfte att främja arbets- och sparviljan. Enligt hittills gällande bestämmelser ha källskattepliktiga arbetstagare kunnat ha extrainkomster upp till 600 DM utan att behöva uppgiva dessa till beskattning. Denna frigräns höjes nu till 800 DM.

Avsikten är att de nya skattebestämmelserna retroaktivt skola träda i kraft från den 1 januari 1958 och de nya sparpremierna från 1 januari 1959. Förenklingen av skattestrukturen, icke minst införandet av proportionaliteten i de lägre inkomstskikten liksom höjandet av grundavdragen med härav följande bortfall av skattskyldiga väntas medföra en icke oväsentlig lättnad för de tyska taxeringsmyndigheterna.

Det tyska skattereformförslaget är en beaktansvärd problemlösning från en regim, som trots avsevärda samhällsekonomiska och budgetära problem av den typ som måste möta varje regering i våra dagar vägrat att kapa förtöjningarna och ge sig på drift utför högskattementalitetens alltmer strömt framilande flod. Det är värt särskild begrundan i ett land där de automatiska utgiftsstegringarna ge medborgarna en känsla av ett ständigt och hopplöst fjärande från skattesänkningens horisont.